

УДК 94:327.7(73+597)«2001–2017»
DOI: 10.20535/2307-5244.53.2021.248567

Н. Д. Городня

0000-0001-8152-3927

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

N. Gorodnia

Taras Shevchenko National University of Kyiv

СПІВПРАЦЯ США І В'ЄТНАМУ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ У 2001–2017 РР.

U. S. — Vietnam Security Cooperation in 2001–2017

Висвітлюються тенденції, динаміка й напрями співпраці між США та В'єтнамом у системі безпеки в 2001–2017 рр.; з'ясовуються чинники, які впливали на її розвиток, порівнюється рівень відносин між країнами за адміністрацій Дж. У. Буша і Б. Обами. Показано, що загострення ситуації в Південнокитайському морі сприяло зміні ставлення керівництва В'єтнаму до ініціатив США у цій сфері. Підґрунтя для цього було закладено успішним розвитком торговельно-економічних зв'язків і високим рівнем політичних відносин між двома державами.

Ключові слова: американсько-в'єтнамські відносини, безпека і оборона, зовнішня політика США, зовнішня політика В'єтнаму, адміністрація Дж. У. Буша, адміністрація Б. Обами.

In 2020, the U.S. and Vietnam celebrated the 25th anniversary of normalization of bilateral relations. Despite their previous hostility and the U.S.' participation in the Vietnam War, the security cooperation between these nations has developed significantly since the early 2000s. The author studies the development of the U.S.-Vietnam's security cooperation in 2001–2017 during G. W. Bush and B. Obama administrations from the historical perspective. This paper highlights trends, dynamics and directions of this cooperation. The research focuses on the major developments in the field and the most important factors which influenced the process. The author also compares the level of this cooperation and its place in the U.S. East Asian policy during G. W. Bush and B. Obama administrations, and defines its different phases. The research methodology is based on the study of primary and secondary sources. The author used chronological approach and comparative analysis. The main goal of the article is to describe the background of the U.S.-Vietnam's political high-level interactions and trade cooperation, as well as the trends in the U.S. foreign policy, Vietnam-China's relations and security situation in the South China Sea.

The research has revealed that both G. W. Bush and B. Obama's administrations sought to accomplish the 1990s security goals and to ensure the Navy access to Vietnams' ports, first and foremost in the Cam Ran Bay, which was essential for the development of the U. S. security infrastructure in Asia Pacific. Cooperation in other spheres, including addressing the challenges of terrorism, transnational crimes, and disasters relief was also important. Vietnam's leadership was often reluctant to the United States' initiatives because of prevailed distrust and the importance of relations with China. There were growing tensions in the South China Sea with China that contributed to Hanoi's readiness to advance security cooperation with Washington, as both nations shared interests in keeping the regional balance of power to avoid China's dominance. Therefore, the author defines three phases of the U.S.-Vietnam's security cooperation starting from the normalization of their relations to 2017.

Keywords: the U. S.-Vietnam's relations, security and defense, the U.S. foreign policy, Vietnam's foreign policy, G. W. Bush administration. B. Obama administration.

2020 р. США і В'єтнам відзначили 25-річчя нормалізації відносин, що актуалізує дослідження напрямів і динаміки їхнього розвитку в цей період. Хоча в роки «холодної війни» ці держави були ворогами, більше того, в 1964–1973 рр. США брали повномасштабну участь у В'єтнамській війні, у нових міжнародних умовах постбіполярного світу набула розвитку їхня співпраця у сфері безпеки. Про це, між іншим, свідчив вибір Ханоя місцем другого саміту президента Д. Трампа та голови КНДР Кім Чен Ина в лютому 2019 р.

Дослідження тенденцій, динаміки й напрямків цієї співпраці створює підґрунтя для кращого розуміння всього комплексу двосторонніх відносин США і В'єтнаму, глобальних стратегічних інтересів і політики США у Південно-Східній Азії (ПСА), зовнішньої політики В'єтнаму та безпекової ситуації в Південнокитайському морі, а також для порівняння співпраці у сфері безпеки США з В'єтнамом, з одного боку, і з Україною, з іншого, у визначений період.

За нашою гіпотезою, по-перше, ініціатором розвитку двосторонньої співпраці у сфері безпеки виступали США, у той час як В'єтнам обмежував його певними сферами з акцентом на проблемах, які залишилися у спадок від війни. Вирішальний вплив на зміну ставлення керівництва В'єтнаму до пропозицій США мало загострення ситуації у Південнокитайському морі, де національні інтереси КНР увійшли в конфлікт з інтересами В'єтнаму і США. По-друге, підґрунтям для розвитку співпраці у сфері безпеки були успішний розвиток торгівлі й високий рівень політичних відносин між двома державами.

Американсько-в'єтнамська співпраця у сфері безпеки не була предметом дослідження українських учених. Окремі аспекти відносин між США і В'єтнамом висвітлено у працях І. Підберезних і Н. Городньої (Підберезних, І. 2012; Городня, Н. 2014; Городня, Н. & Підберезних, І. 2020). Висвітлення нормалізації американсько-в'єтнамських відносин у 1990-х рр. у колективній праці Н. Городньої й І. Підберезних формує підґрунтя для вивчення їх розвитку в ХХІ ст. У працях В. Мусійчук (Мусійчук, В. 2013, 2015) проаналізовано концепт стратегічного партнерства в зовнішній політиці В'єтнаму, висвітлено, як в'єтнамські політики оцінювали відносини з Китаєм, що допомагає глибше зрозуміти інтереси В'єтнаму щодо співпраці зі США у сфері безпеки. Безпекову ситуацію в Азійсько-Тихоокеанському регіоні й окремі аспекти розвитку держав Південно-Східної Азії, включаючи В'єтнамом, вивчає політолог С. О. Шергін, проте відносини В'єтнаму зі США й КНР не були предметом його досліджень.

Стан та перспективи американсько-в'єтнамської співпраці у сфері безпеки і оборони проаналізовано в статтях наукового співробітника Ради з міжнародних справ (США) Джошуа Курланціка (Kurlantzick, J. 2018), співробітника Національного інституту оборонних досліджень (Японія) Томотака Шоджі (Shoji, T. 2018), професора Азійсько-Тихоокеанського центру досліджень у сфері безпеки (США) Александра Вувінга (Vuving, A. 2017), дослідниці Австралійського національного університету Хуон Ле Ту (Thu, H. L. 2017) та інших. Це питання розглядалося переважно в контексті відносин В'єтнаму з Китаєм і стратегічних інтересів США в регіоні. Ця проблематика розглядається також у монографії «Запит на баланс: піднесення Китаю і балансування в Індійсько-Тихоокеанському регіоні», яку підготував міжнародний колектив авторів (Smith, J. M., ed. 2018). У окремих працях підсумовано розвиток співпраці між США і СРВ у сфері безпеки в різні роки (Thayer, C. A. & Starr C. V. 2005; Lohman, W. & Lewis, S. & Jordan, W. 2012; Murray, H. & Nguyen, P. & Poling, G. 2014). Серед останніх зарубіжних публікацій, дотичних до теми цього дослідження — статті в'єтнамських науковців Нгуена Зи Фуона (Phuong, N. T. 2019), Фам Нгок Мін Тран (Trang, P. N. M. 2019) і філіппінського вченого Річарда Джавада Ейдаріана (Heudarian, R. J. 2019), у яких аналізується стратегія і політика В'єтнаму в контексті конфлікту з КНР в Південнокитайському морі.

Ці дослідження проводили переважно політологи для вироблення політичних рекомендацій. Хоча вони й супроводжуються історичним оглядом, він обмежений і розкриває лише окремі аспекти цієї проблематики, що обумовлено цілями цих аналітичних розвідок.

Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні розвитку американсько-в'єтнамської співпраці в сфері безпеки в 2001–2017 рр. з історичної перспективи на основі вивчення історичних джерел і узагальнення дороб-

ку зарубіжних науковців. Джерельну базу дослідження формують матеріали Держдепартаменту і Міністерства закордонних справ СРВ, Посольства СРВ у Сполучених Штатах та Посольства США у В'єтнамі; двосторонні угоди й спільні заяви лідерів США і СРВ; Стратегії національної безпеки, військові та оборонні стратегії США; заяви, виступи, інтерв'ю, праці керівників і послів США та В'єтнаму; матеріали ЗМІ.

Методологія дослідження заснована на критичному аналізі історичних джерел і наукової літератури, застосуванні системного регіонального підходу, проблемно-хронологічного, історико-генетичного, компаративного методів, а також методу періодизації. Розвиток співпраці між США і В'єтнамом у сфері безпеки розглядається на тлі їхніх політичних і торговельно-економічних відносин, змін у зовнішній політиці США, стану відносин між СРВ та КНР та ситуації в Південнокитайському морі.

Метою цієї статті є висвітлення напрямків, динаміки й тенденцій співпраці між США і СРВ у сфері безпеки за президентства Дж. У. Буша і Б. Обама, коли визначилися її напрямки та формат. Для досягнення цієї мети передбачається: з'ясувати інтереси США і СРВ у співробітництві в сфері безпеки; виділити ключові події й основні етапи його розвитку; з'ясувати чинники, які на нього впливали; порівняти рівень співпраці за президентства Дж. У. Буша (2001–2009 рр.) і Б. Обама (2009–2017 рр.).

Нормалізацію відносин між США і В'єтнамом пов'язують зі встановленням дипломатичних відносин за першої адміністрації Б. Клінтона, що відбулося 12 липня 1995 р. Однією з важливих передумов для цього була співпраця між військовими двох держав у пошуку американських військовослужбовців — в'язнів війни (POW) і тих, хто зник під час бойових дій (МІА) В'єнамської війни.

В американсько-в'єнамських відносинах другої половини 1990-х рр. домінували гуманітарні проблеми, пов'язані з В'єнамською (у В'єтнамі її називали «Американською») війною. Ці проблеми залишилися важливими складовими двостороннього діалогу щодо безпеки й у подальшому. В'єнамський уряд розраховував на допомогу США в ліквідації наслідків війни: очищення території від мін і снарядів, які не вибухнули; пошуків своїх МІА, котрих налічувалося понад 300 тис.; протидія негативному впливу на навколишнє середовище і здоров'я людей «Агенту Оранж» — отруйної речовини діоксин, яку розпилювала американська авіація під час війни.

Одразу після встановлення дипломатичних відносин США ініціювали розширення співпраці між військовими поза межами цих гуманітарних питань, включаючи візити кораблів ВМФ США до в'єнамських портів. Це було важливо для реалізації нової військової стратегії США, одним з ключових положень якої була підтримка військової інфраструктури за кордоном, необхідної в умовах криз, включаючи забезпечення доступу авіації і флоту США

до стратегічних пунктів у країнах-партнерах (National Military Strategy 1995, р. II). Найважливішим для США був доступ до стратегічної бухти Камран, де в роки В'єтнамської війни розміщувалася військово-морська база США, а після війни — СРСР і Росії (до 2002 р.).

Після встановлення дипломатичних відносин у 1990-ті рр. відбулися візити до В'єтнаму представників адміністрації Б. Клінтона, включаючи держсекретаря У. Крістофера в серпні 1995 р. (перший за всю історію візит держсекретаря США до Ханоя, в минулому — столиці Північного В'єтнаму), радника президента з національної безпеки Е. Лейка в липні 1996 р., держсекретаря М. Олбрайт у червні 1997 р. і вересні 1999 р., міністра оборони У. Коена в березні 2000 р., а також президента Б. Клінтона у листопаді 2000 р. (перший візит президента США до В'єтнаму після закінчення війни і перший за всю історію до Ханоя).

З в'єтнамського боку в 1995–2000 рр. до США приїздив лише віцепрем'єр-міністр і міністр закордонних справ Нгуен Мань Кам 1998 р. і 2000 р., що свідчило про недовіру керівництва СРВ до США. Резолюція ЦК КПВ 1997 р. обмежувала його трьома сферами: військова медицина; військова наука і технології; гуманітарне співробітництво і допомога в разі катастроф / природних лих (Lohman, W. 2012, р. 4).

Одним із чинників, які стримували розвиток двосторонніх відносин, була проблема прав людини. Національна стратегія безпеки США за президентства Б. Клінтона базувалася на концепції «розширення спільноти ринкових демократій»¹, реалізація якої передбачала поширення принципів демократії і захист прав людини за кордоном. Представники американського уряду постійно порушували тему прав людини, передусім релігійної свободи, під час переговорів. Політика США щодо В'єтнаму багато в чому визначалася ситуацією в цій сфері. В Ханой це оцінювали як втручання у внутрішні справи СРВ. Існувала стурбованість, що «імперіалістичні сили» намагатимуться зруйнувати соціалістичний лад зсередини через «мирну еволюцію», шляхом просування «західних» цінностей демократії та прав людини. В «Білій книзі», вперше опублікованій 1998 р., однією з основних цілей оборони В'єтнаму визначалося запобігання зі зривом будь-якої діяльності, яка загрожує політичній і соціальній стабільності держави (Shoji, T. 2018, р. 4–5).

В'єтнамський уряд виявляв найбільший інтерес до розвитку співпраці з США в торговельно-економічній сфері, у збільшенні експорту на американські ринки, залученні інвестицій і здобутті підтримки Вашингтона у налагодженні співробітництва з міжнародними фінансовими інституціями та вступу до Світової торговельної організації (СОТ). У липні 2000 р.

¹ National Security Strategy of Engagement and Enlargement. July 1994. Washington D. C., 1994. P. II, 2.

США і В'єтнам підписали Двосторонню торговельну угоду, імплементація якої заклала основи для подальшого позитивного розвитку їхніх відносин у різних сферах.

У 1997–1999 рр. відбулася низка двосторонніх обмінів військових США і СРВ на високому рівні. В березні 2000 р. В'єтнам уперше відвідав міністр оборони США У. Коен, після чого співпраця військових, окрім пошуку решток загиблих, поширилася на такі сфери як пошук і знешкодження мін і снарядів, гуманітарна допомога при повенях, військова медицина. Розпочалися тривалі переговори стосовно дозволу військовим кораблям США відвідувати порти В'єтнаму (Lohman, W. 2012, p. 5).

Отже, за президентства Б. Клінтона було ініційовано співпрацю з В'єтнамом у сфері безпеки поза межами гуманітарних питань, закладено підґрунтя для цього. Проте реалізації пропозицій США перешкоджала недовіра в'єтнамського уряду до намірів США. У 1990-ті рр. В'єтнам нормалізував відносини з різними державами, включаючи Китай, і розвиток відносин з США віддзеркалював цю загальну тенденцію.

За президентства Дж. У. Буша (січень 2001 — січень 2009 рр.) відносини між США і В'єтнамом піднялися на новий рівень. Передусім це було обумовлено тим, що в грудні 2001 р. набула чинності Двостороння торговельна угода, після чого обсяги торгівлі між США і В'єтнамом почали швидко зростати. Якщо в кінці 2001 р. вона становила 1,4 млрд. дол., то 2004 р. — 6,4 млрд. дол. 2006 р. її обсяги зросли до 9,7 млрд. дол., США стали найбільшим експортним ринком В'єтнаму. 2008 р. двостороння торгівля перевищила 15 млрд. дол., що було в 10 раз більше, ніж 2001 р., до набуття чинності торговельної угоди¹. Хоча найбільшим торговельним партнером В'єтнаму залишався Китай, з цієї країни він більше імпортував. Натомість експорт СРВ до США значно переважав імпорт. Також Америка була для нього важливим джерелом технологій².

Розвиток торговельно-економічних відносин стимулював заінтересованість в'єтнамського уряду в розвитку політичних відносин зі США. З початку нового століття значно почастишали взаємні візити представників влади і підприємців двох держав, включаючи держсекретаря К. Пауелла й заступника прем'єр-міністра СРВ Нгуен Тан Дунга 2001 р., заступника прем'єр-міністра Ву Хоана і багатьох міністрів 2003 р. Свідченням інтенсифікації двосторонніх обмінів стало відкриття прямих рейсів між США і В'єтнамом в кінці 2004 р.³

¹ Viet Nam — U.S. Relations. 2019, June 13 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/cn_vakv/america/nr040819114015/ns071015155903

² Vietnam's Import-Export: Four Salient Points. 2007, October 10 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns071004143022/view>

³ Press Release № 05. March 31, 2005 // Press & Information Department, Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/tcbe/ns050330160029/view

З погляду розвитку відносин у сфері безпеки важливе значення мав перший візит міністра оборони В'єтнаму Фам Ван Ча в листопаді 2003 р. До того часу завершилися переговори між Міністерством національної оборони В'єтнаму і представниками Тихоокеанського форту США, які розпочалися 2000 р., щодо портових візитів військових кораблів США до В'єтнаму. Це уможливило перший після 1975 р. такий візит у порт міста Хошимін (колишнього Сайгона) в листопаді 2003 р. Відтоді візити кораблів ВМФ США до портів Хошимін і Дананг відбувалися щорічно¹.

За президентства Дж. У. Буша посилювалося значення В'єтнаму в східноазійській стратегії США, що було пов'язано з двома чинниками. По-перше, після терористичних атак на США 11 вересня 2001 р. Південно-Східну Азію було визначено другим фронтом у глобальній війні з тероризмом, унаслідок чого зміцнилися відносини США в сфері безпеки з регіональними країнами й АСЕАН як організацією, членом якої з 1995 р. був В'єтнам (докладніше: Городня, Н. 2014, с. 265–275). По-друге, у зв'язку зі стрімким зростанням регіонального впливу Китаю з початку ХХІ ст. одним із пріоритетних завдань східноазійської політики США стало запобігання домінуванню КНР у Південно-Східній Азії. Центрального значення у регіональній стратегії США набула концепція хеджування, тобто перестраховування від ризиків того, що Китай скористається своїми новими можливостями, щоб змінити регіональний порядок у своїх інтересах.

Якщо в 1997–1998 рр. після самітів Б. Клінтона і Цзян Цземіня поширилася теза про «конструктивне стратегічне партнерство» між США і КНР, то Дж. У. Буш під час президентської кампанії заявляв, що Китай потрібно розглядати як «стратегічного конкурента», а не «стратегічного партнера». У статті Кондолізи Райс, майбутнього радника з національної безпеки і держсекретаря в адміністраціях Дж. У. Буша, зазначалося, що Китай має життєво важливі інтереси в регіоні, особливо стосовно Тайваню й у Південнокитайському морі, а це означає, що він прагнучиме змінити баланс сил на свою користь (Rice, С. 2000).

Хоч терористичні атаки на США 11 вересня 2001 р. посприяли зближенню між США і Китаєм, 2003 р. відносини погіршилися. Адміністрація Дж. У. Буша знову акцентувала на конкурентній природі відносин з Китаєм, вплив якого у Східній Азії стрімко зростає. В'єтнам, який мав складні відносини з Китаєм, розглядався у Вашингтоні, особливо Пентагоні, як перспективний партнер у реалізації стратегії хеджування.

Спочатку пропозиції США не отримували відгуку з боку В'єтнаму. Однією з причин було те, що найважливішими для Ханоя були відносини з Пекіном. Хоч дві держави воювали 1979 р. та мали суперечності в Півден-

¹ Vietnam — US Relation Outlook. 2007, July 2 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/cn_vakv/america/nr040819114015/ns04111092523/view

нокитайському морі, які спричинили військові сутички між ними в 1970–1980-х рр., 1991 р. вони нормалізували двосторонні відносини, а в кінці 1990-х рр. розмежували сухопутні кордони. Їх поєднували тісні торговельно-економічні зв'язки, які постійно зміцнювалися. В'єтнам залежав від постачання з КНР компонентів для більшої частини свого експорту. 2002 р. АСЕАН і Китай підписали Рамкову угоду про вільну торгівлю. Режим вільної торгівлі частково набув чинності 2005 р., а повністю — 1 січня 2010 р. В результаті значно зросли обсяги торгівлі між Китаєм і країнами ПСА, включаючи В'єтнам, а паралельно — зросла їхня залежність від китайського ринку й посилювалися політичні зв'язки з КНР. Окрім того, однопартійні уряди СРВ і КНР, сформовані з Комуністичних партій, були ідеологічно близькими, а їхні міжпартійні зв'язки — тісними. Під час візиту до КНР у грудні 2001 р. Генеральний секретар КПВ Нонг Дик Мань заявляв про потребу чинити спротив «гегемонізму» (тобто політиці США), що відповідало позиції Пекіна. Це положення було зафіксовано у Спільній заяві лідерів держав (Vuving, A. 2017).

Водночас між В'єтнамом і Китаєм залишалися невирішені територіальні проблеми в Південнокитайському морі. Закон КНР 1992 р. про територіальні води та прилеглі до них зони визначав її суверенітет над більшістю (майже 80%) акваторії цього моря. Це порушувало права В'єтнаму і суперечило положенням Конвенції ООН про закон на морях 1982 р. Прагнення Китаю контролювати ці морські території, цінні рибними й енергетичними ресурсами, створювало напруження у відносинах між КНР та окремими країнами ПСА, включаючи В'єтнам. Його тимчасово розрядила Декларація про поведінку сторін у Південнокитайському морі, яку підписали АСЕАН і КНР 2002 р., одночасно з Рамковою угодою про вільну торгівлю.

Посилення напруженості в Південнокитайському морі на початку XXI ст. сприяло переоцінці ставлення керівництва В'єтнаму до співробітництва зі США у сфері безпеки. 2002 р. США і СРВ підписали двосторонню угоду про пошук і порятунок на морях. У травні 2003 р. В'єтнам уперше брав участь як спостерігач у навчаннях «Кобра Голд» — найбільших багатосторонніх військових навчаннях в АТР, які щорічно проводяться у Таїланді за участю США (Thayer, C. 2005, p. 28). В липні 2003 р. ЦК КПВ схвалив нову стратегію національної безпеки, згідно з якою ключовим критерієм визначення дружньої чи не дружньої до В'єтнаму держави визначалося ставлення до його цілей, а не ідеологія (Vuving, A. 2017). Цього ж року США і В'єтнам підписали Лист згоди щодо спільної протидії нелегальному поширенню наркотиків. США підтримали можливості В'єтнаму в цій сфері через низку спеціальних програм¹.

¹ Press Release № 18. September 30th, 2005 // Press & Information Department, Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/tcbc/ns051004150406/view

Посол США у В'єтнамі в 2001–2004 рр. Р. Бургхардт писав, що розвиток співпраці між США та В'єтнамом у військовій і розвідувальній сферах став можливим тільки тоді, коли дві держави стратегічно переоцінили стрімке зростання регіонального впливу Китаю і почали вважати одна одну корисною для підтримки регіонального балансу сил. У другій половині 2003 р. в'єтнамські лідери проінформували американське посольство, що вони вітатимуть пропозиції США у сфері безпеки, яким вони до того чинили спротив. Значно полегшився доступ американських дипломатів до найвищого керівництва В'єтнаму. З кінця 2003 р. спостерігався постійний прогрес у розвитку співробітництва між двома державами, включаючи сферу безпеки (Burghardt, R. 2006).

У червні 2005 р з нагоди 10-річчя встановлення дипломатичних відносин відбувся перший офіційний візит до США глави уряду СРВ Фан Ван Кхая. Напередодні цього візиту, 7–8 червня, Ханой відвідав заступник секретаря оборони США Пітер Родман¹. Також відбулися переговори на високому рівні щодо двосторонньої спільної боротьби з пташиним грипом і ВІЛ/СНІД, наданні США допомоги В'єтнаму в реабілітації інвалідів, особливо жертв «Агенту Оранж», і розширенні функціональної реабілітаційної програми у громадах. Представник США обіцяв В'єтнаму кошти і технічну допомогу².

За результатами переговорів Фан Ван Кхая з Дж. У. Бушем було опубліковано спільне комюніке (чого не було під час візиту Б. Клінтона). У ньому зазначалося, що двосторонні відносини характеризуються взаємною повагою, зростанням економічних і торговельних зв'язків, спільними інтересами в гарантуванні регіонального миру й безпеки у Південно-Східній Азії й АТР. Відзначалися наміри підняти відносини на вищий рівень шляхом розвитку «дружнього, конструктивного і багатостороннього кооперативного партнерства на основі рівності, взаємної поваги і взаємної вигоди» і посилення співпраці з широкого кола питань спільної стурбованості. Між іншим, ішлося про зміцнення двостороннього й багатостороннього співробітництва з транснаціональних проблем, включаючи глобальну боротьбу з тероризмом та злочинністю, поглиблення співпраці з гуманітарних проблем і в сфері охорони здоров'я³.

Між іншим, Фан Ван Кхай провів переговори з секретарем оборони Д. Рамсфельдом⁴. У інтерв'ю журналу «Foreign Affairs» після завершення

¹ Answer to Foreign Correspondents by FM's Spokesman Le Dzung on 10th June 2005. URL: Ministry of Foreign Relations of Vietnam. http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/pbnfn/ns050610181502/view

² Prospects of Vietnam-US Co-operation in Health Care. 2005, 28 June // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns050627143010/view>

³ Vietnam — US Joint Statement: Vietnamese and US Leaders Agree to Lift Bilateral Ties to New Height. 2005, June 27 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns050622145826/view>

⁴ Prime Minister Khai Meets US Business Circles. 2005, June 28 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns050623100422/view>

візиту він відзначав значне зростання двосторонньої торгівлі та поширення співробітництва на такі сфери як освіта, протидія тероризму і наркотрафіку та контакти між посадовцями військових відомств¹.

У червні 2005 р. США включили В'єтнам до списку 15 держав, які за Планом президента Дж. Буша (PEPFAR) отримували невідкладну допомогу для протидії ВІЛ/СНІД². У вересні Дж. У. Буш прийняв рішення вилучити СРВ зі списку основних країн, які виробляють і переправляють наркотики³. Було підписано Лист порозуміння стосовно протидії наркотрафіку. Торговельні переговори щодо вступу В'єтнаму до ВТО, які до того просувалися дуже повільно, отримали нову динаміку (Burghardt, R. 2006). В'єтнам підписав угоду, яка була необхідною передумовою участі в програмі Міжнародної військової освіти і тренування США (IMET) і купівлі нелетального військового спорядження США (Lohman, W. 2012, р. 6).

Проте, незважаючи на важливість стратегічних зрушень у відносинах між США і В'єтнамом, з другої половини 2003 р., їх не варто було переоцінювати. Найважливішими для В'єтнаму залишалися відносини з Китаєм, а недовіра Ханоя до США зберігалася. Попри високу оцінку ролі США в підтримці регіонального балансу сил, керівництво СРВ, як і раніше, непокоїлося через те, що США порушували питання про демократію, права людини та релігійну свободу, які в Ханой вважали втручанням у внутрішні справи В'єтнаму, що підірвало його суверенітет, територіальну цілісність, політичну стабільність. Ці тези звучали у політичній доповіді на Х з'їзді КПВ у квітні 2006 р. (Burghardt, R. 2006).

За президентства Дж. У. Буша зросло значення у двосторонніх відносинах проблеми «Агенту Оранж». В'єтнамський уряд і різні заінтересовані групи домагалися допомоги США в очищенні території Південного В'єтнаму від діоксину, а також у лікуванні людей, уражених цією отруйною речовиною, і компенсації їм. 2002 р. було створено Спільний американсько-в'єтнамський дорадчий комітет (JAC) для розгляду цієї проблеми. Його перше засідання відбулося лише 2006 р., після чого вони стали щорічними. США були готові надавати наукову інформацію і технічні поради з проблем ефекту діоксину, але не визнавали потреби компенсації в'єтнамцям, на здоров'я яких він вплинув. Про це, між іншим, заявив секретар оборони Д. Рамсфельд під час візиту до СРВ в червні 2006 р. (Martin, M. 2009, р. 7).

Це питання обговорювали під час офіційного візиту до В'єтнаму Дж. У. Буша у листопаді 2006 р. У Спільній заяві за результатами зустрічі

¹ Interview Given by H.E Mr. Phan Van Khai, Prime Minister of S.R.V to Foreign Affairs Magazine. 2010, July 14 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/cs_doingoi/psbld/ns050830151722/view

² Prospects of Vietnam-US Co-operation in Health Care. 2005, 28 June // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns050627143010/view>

³ Press Release № 18. September 30th, 2005 // Press & Information Department, Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/tcbc/ns051004150406/view

президентів США і СРВ зазначалося, що цінним внеском у розвиток двосторонніх відносин будуть спільні зусилля, спрямовані на вирішення проблеми забруднення довкілля біля колишніх місць зберігання діоксину. Президент Нгуен Мін Чіет звернувся до США з проханням збільшити гуманітарну допомогу, в тому числі по інвалідності (Martin, M. 2009, p. 2).

У грудні 2006 р. Конгрес США схвалив закон про надання СРВ постійного статусу «нормальних торговельних відносин», що дало йому змогу вступити до СОТ у січні 2007 р. 29 грудня 2006 р., разом з оголошенням цього рішення Дж. У. Буш скасував ембарго на продаж із В'єтнаму деяких товарів нелетального військового призначення (США поширили ембарго на торгівлю військовими товарами на весь В'єтнам після його об'єднання 1975 р. під владою комуністів).

15 травня 2007 р. відбулися перші слухання у комітеті з іноземних справ Палати представників, які мали надати Конгресу й суспільству США інформацію про проблему «Агенту Оранж». Про їхній зміст свідчила назва «Наша забута відповідальність. Що ми можемо зробити, щоб допомогти жертвам Агенту Оранж». Під час слухань зазначалося, що уряд США направляє щорічно на підтримку жертв хімічного отруєння понад 50 млн дол., а також фінансував численні проекти, спрямовані на відновлення довкілля, включаючи насадження солончакових лісів. Активну роль у допомозі жертвам «Агенту Оранж» відігравали неурядові організації. Проте визнавалося, що цього бракувало. Конгресмени визнали негативний вплив діоксину на здоров'я людей, потребу збільшити допомогу й підтримку жертвам хімічного отруєння, в той час як уряд і виробники хімічних речовин надалі заперечували свою відповідальність¹.

Після цих слухань Конгрес США затвердив виділення 3 млн. дол. на очищення території колишньої військової бази США в Данангу, котра під час війни використовувалася як розподільчий центр діоксину, та місцевості навколо нього. Виділялися також кошти на медичні потреби мешканців цієї території. Використання цих грошей координувала новостворена Місія Агентства з міжнародного розвитку (USAID) до СРВ (Martin, M. 2009, p. 2).

У червні 2007 р. відбувся перший офіційний візит до США президента В'єтнаму Нгуен Мін Чіета, під час якого було підписано важливу Рамкову угоду про торгівлю й інвестиції (ТІФА). Вона створила майданчик для двосторонніх переговорів у торговельно-інвестиційній сфері², включаючи урегулювання проблем, які виникали.

2007 р. В'єтнам уперше взяв участь у Тихоокеанському партнерстві — організованих силами США щорічних багатосторонніх навчаннях — з метою роз-

¹ US Congressmen Hold Hearing on AO Victims. 2008, February 5 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns080519100757/view>

² Viet Nam — U.S. Relations. 2019, June 13 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: http://www.mofa.gov.vn/en/cn_vakv/america/nr040819114015/ns071015155903

витуку взаємодії збройних сил, урядів та неурядових організацій регіональних держав під час різноманітних катастроф і підвищення рівня готовності медиків у надзвичайних ситуаціях. Того самого року в Ханой відбулися двосторонні навчання у сфері протидії наркотрафіку (Vietnam-US Cooperation 2007) й було розроблено план портових візитів кораблів ВМФ США до В'єтнаму, згідно з яким Ханой дозволив у 2007–2008 рр. додаткові візити гідрографічного і вантажного кораблів, відійшовши від принципу «один корабель на рік».

У 2007–2008 рр. адміністрація Буша намагалася розширити співпрацю з В'єтнамом у сфері безпеки, включаючи започаткування стратегічного діалогу, тренування в миротворчих цілях і участь у спільних морських навчаннях. Міністерство оборони В'єтнаму також виявляло більшу схильність до обговорення пропозицій США. МЗС В'єтнаму повернуло в цей час активнішу роль у сфері безпеки порівняно з 1994–1995 рр., в період нормалізації відносин (Lohman, W. 2012, p. 7).

Під час візиту до Вашингтона прем'єр-міністр В'єтнаму Нгуєн Тан Дунга у червні 2008 р. відвідав Пентагон, де провів переговори з секретарем оборони Б. Гейтсом щодо створення структури політичного діалогу між військовими під керівництвом зовнішньополітичних відомств.

У вересні 2008 р. під час третьої щорічної зустрічі Спільному американсько-в'єтнамському дорадчому комітету з проблеми «Агенту Оранж» вдалося досягти консенсусу з коротко- і довготермінових планів співпраці. Вони включали очищення територій аеропортів Дананг, Б'єнхоа і Фукат, допомогу жертвам отруєння діоксином, створення спеціальної групи у справах доквілля для вироблення рекомендацій урядам щодо ліквідації наслідків отруєння¹. В листопаді 2008 р. Агентство USAID оголосило грант у розмірі 1 млн дол. на програми допомоги людям з інвалідністю навколо м. Дананг². Реалізацію узгодженого плану дій продовжила наступна адміністрація Б. Обами.

Підсумком розвитку співробітництва між США і В'єтнамом у сфері безпеки за президентства Дж. У. Буша було започаткування Стратегічного політичного, безпекового та оборонного діалогу на рівні заступників міністрів закордонних справ, під час якого обговорювали не лише двосторонні відносини, але й регіональні та міжнародні проблеми. Перший такий діалог відбувся у жовтні 2008 р., після чого став щорічним³. Тогочасний посол В'єтнаму в США Ле Кон Фун пов'язував з початком Стратегічного діалогу радикальні зміни у відносинах між двома державами⁴.

¹ Vietnam, US Cooperate in Solving AO/Dioxin Issues. 2008, September 23 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns080917092159/view>

² Vietnamese, US Talk Dioxin Issues in September. 2009, August 12 // Available at: Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns090813093513/view>

³ Vietnam, US Conduct First Ever Strategic Dialogue. 2008, October 10 // Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns081007082048/view>

⁴ Ambassador: Vietnam, US Ties Bright in 2008. 2009, January 7 // Ministry of Foreign Relations of Vietnam. URL: <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns090105091626/view>

Водночас позиція керівництва В'єтнаму щодо співпраці зі США у сфері безпеки залишалася стриманою. Воно погоджувалося на американські ініціативи лише після того, як переконувалося, що це не матиме стратегічних наслідків для відносин з КНР, країнами Південно-Східної Азії й АСЕАН. За деякими оцінками, В'єтнам у цей час менше турбувало піднесення Китаю, ніж односторонні дії США після терактів 11 вересня (Shoji, T. 2018, p. 6–7).

За президентства Б. Обама (січень 2009 — січень 2017 рр.) співробітництво між США та В'єтнамом у сфері безпеки піднялося на наступний рівень. Цьому сприяли два основні чинники. По-перше, за першої адміністрації Б. Обама відбулося перебалансування («осьовий поворот») зовнішньої політики США у Східну Азію, яка стала її пріоритетною сферою. У зв'язку з цим було спрямовано багато зусиль на відновлення позицій США в цьому регіоні, включаючи ПСА, значною мірою втрачених у зв'язку з зосередженістю Дж. У. Буша на війнах на «великому Близькому Сході». Особлива увага приділялася зміцненню відносин з АСЕАН і державами-членами Асоціації, серед яких був і В'єтнам (докладніше: Городня, Н. 2014, с. 397–418). Найбільшою демонстрацією «осьового повороту» був 8-денний візит президента Б. Обама до Східної Азії у листопаді 2011 р.

По-друге, в 2009–2010 рр. суттєво зросла готовність В'єтнаму розвивати співпрацю зі США у сфері безпеки через загострення територіальних суперечностей у Південнокитайському морі. В цей час відновилися рейди патрульних човнів КНР, які стежили за виконанням закону про морські кордони. 2009 р. китайські патрульні затримали неподалік Парасельських островів понад 100 в'єтнамських рибалок, у першій половині 2010 р. — близько 50. У квітні 2010 р. китайський уряд заявив, що Південнокитайське море є одним з «основних інтересів» КНР (Shoji, T. 2018, p. 7). Були оголошені плани КНР розвивати туризм на одному з Парасельських островів, за який дві держави воювали 1974 р. (Lauder, M. 2010). У 2011 і 2012 рр. китайські патрульні човни перешкоджали діям в'єтнамських суден, які розвідували поклади нафти на морському шельфі, і перерізали їхні кабелі (Shoji, T. 2018, p. 7).

У 2009 фінансовому році США вперше виділили кошти на військову допомогу В'єтнаму (Manuin, M. 2012, p. 21). З 2010 р. адміністрація Обама залучилася до врегулювання ситуації в Південнокитайському морі. Спочатку секретар оборони Р. Гейтс під час діалогу Шангри-Ла у Сингапурі в червні 2010 р., а наступного місяця держсекретар Х. Клінтон у промові на Регіональному форумі АСЕАН (Clinton, H. 2010) заявили про стратегічний інтерес США до захисту вільного судноплавства цієї території, важливою для міжнародної торгівлі. Це відбулося під час головування СРВ у АСЕАН, що сприяло посиленню американсько-в'єтнамської взаємодії не лише на двосторонньому рівні, але й у регіональних форумах.

У серпні 2010 р. для участі у заходах з нагоди 15-річчя нормалізації американсько-в'єтнамських відносин до порту Дананг прибули авіаносець «Джордж Вашингтон» і есминець «Джон Маккейн». Під час цих візитів відбулися обміни між військовими і представниками урядів двох держав, а також небойового тренування. Такі заходи отримали назву «Діяльність з морського залучення» (Naval Engagement Activity, NEA) і стали щорічними. З часом вони розширилися до кількадечної взаємодії військових на узбережжі й на морі в сферах пошуку і порятунку, безпеки довкілля, знешкодження мін і снарядів, підтримки безпеки на морі.

17 серпня 2010 р. у Ханой відбувся перший двосторонній Діалог з політики у сфері оборони на рівні заступників міністрів міністерств оборони, який став майданчиком для прямих переговорів між військовими і доповнив двосторонній політичний, безпековий та оборонний діалог, що відбувався з 2008 р. У вересні під час візиту до Вашингтона заступника міністра оборони СРВ обговорювалися параметри нових відносин між В'єтнамом і США у сфері безпеки. У жовтні В'єтнам відкрив порт в бухті Камран для надання іноземним кораблям технічної й логістичної підтримки на комерційній основі. США стали першими споживачами послуг із ремонту та обслуговування кораблів і замовляли їх щороку (Thu, H. L. 2017).

Важливим показником готовності В'єтнаму розширити параметри військової співпраці зі США була згода оформити її як Меморандум порозуміння щодо розвитку двостороннього співробітництва у сфері оборони. Показовим є використання в цьому документі слова «оборона» замість «безпека». В Меморандумі, підписаному у вересні 2011 р., визначалися пріоритетні сфери співпраці: безпека на морях; пошуки й порятунок; миротворчі операції ООН; гуманітарна допомога та дії під час аварій і стихійних лих; співробітництво між оборонними університетами та дослідницькими інститутами, а також регулярний діалог у сфері оборони на високому рівні. З 2011 р. двостороння співпраця у сфері безпеки відбувалася згідно з цим документом. Того ж року міністерство оборони СРВ вперше направило офіцерів на навчання у американські військові заклади (Manuín, M. 2012, p. 20).

У червні 2012 р. під час візиту до В'єтнаму секретаря оборони США Леона Панетти він відвідав Камран, що мало важливе символічне значення. Це був перший візит американського посадовця такого рівня до цієї стратегічної бухти з часу закінчення війни. У виступі перед командою суховантажного судна «Річард Берд» він зазначив, що доступ військових кораблів США до Камрана був «ключовим компонентом» двосторонніх відносин з В'єтнамом у сфері оборони. Проте під час спільного брифінгу міністр оборони В'єтнаму повторив концепцію середини 1990-х рр., що доступ американського ВМФ до бухти Камран не фігуруватиме в умовах розширення двосторонніх зв'язків. У порт Камран могли входити лише небойові кораблі

підтримки, такі як «Річард Берд». Бойові кораблі мали доступ лише в порти Дананг і Хошимін.

Під час візиту до Ханоя в липні 2012 р. Х. Клінтон на знак дружби між двома державами запросила генерального секретаря Комуністичної партії В'єтнаму Нгуен Фу Чонга відвідати Вашингтон. У США розраховували, що це відбудеться 2013 р. Проте цього не сталося, за аналізом А. Вувінга, через спротив консерваторів у Компартії В'єтнаму (Vuving, A. 2017).

Паралельно з розвитком співпраці зі США, В'єтнам докладав багато зусиль для стабілізації відносин з КНР. Проводилися заходи для розвитку взаємної довіри через обміни між представниками компартій, урядів, військових, співробітництво між якими набуло багатьох форм. З 2009 р. в'єтнамський і китайський флоти щороку спільно патрулювали у Тонкінській затоці. 2010 р. військові кораблі СРВ здійснили перші візити до портів Китаю і перші спільні морські навчання з КНР з пошуку та порятунку, а міністри оборони розпочали щорічний стратегічний діалог. У жовтні 2011 р. було підписано Угоду про основні принципи вирішення проблем на морях, на основі якої В'єтнам і Китай намагалися координувати свою діяльність у Південнокитайському морі. В лютому 2012 р. міністри закордонних справ підтвердили прагнення мирно вирішувати морських питань; було встановлено гарячу лінію між МЗС двох держав; створено механізм робочих зустрічей на рівні генеральних директорів з демаркації території і спільного розвитку поза межами Тонкінської затоки (Manyin, M. 2012, p. 21; Shoji, T. 2018, p. 10).

Вице-прем'єр-міністр і міністр закордонних справ В'єтнаму Фам Бінь Мінх 2010 р. змалював п'ять шляхів, якими в'єтнамський уряд намагався захистити свої інтереси в Південнокитайському морі. Вони включали регулярний діалог між урядами СРВ і КНР, представниками компартій і військовими двох держав; підтримка Декларації 2002 р. про поведінку сторін у Південнокитайському морі та розроблення на її основі Коду поведінки; інтернаціоналізація диспуту в Південнокитайському морі шляхом інформування про нього на міжнародних форумах; прискорення програм оборонної модернізації з акцентом на покращенні повітряних і морських можливостей; диверсифікація зовнішніх відносин шляхом поширення партнерства на широке коло держав (Thu, H. L. 2017). Розвиток співпраці зі США був лише одним з напрямків цієї багатовекторної діяльності. Найбільше в'єтнамський уряд був заінтересований у модернізації армії та флоту за допомогою США.

Розвитку співпраці США і В'єтнаму щодо безпеки сприяла їхня ефективна співпраця в інших сферах, передусім торговельно-економічній. За президентства Б. Обама США і СРВ брали участь у переговорах про підписання багатосторонньої високостандартної торговельної угоди Транстихоокеанське партнерство (ТТП). Вони тривали з 2009 до кінця 2015 р. Її було підписано 4 лютого 2016 р. Для СРВ вона мала не лише економічне, але

й безпекове значення, оскільки зменшувала його залежність від Китаю. Двостороння торгівля між США і В'єтнамом 2016 р. зросла до 52 млрд. В'єтнам став важливим експортним ринком для США, який зростав найшвидше. Проте експорт В'єтнаму до США суттєво переважав і становив 2016 р. 42 млрд. дол.¹

США збільшили В'єтнаму допомогу з розвитку та включили до Ініціативи нижнього Меконгу, яку реалізовували з 2009 р. У її рамках реалізовувалися численні програми, основна мета яких полягала в ліквідації розриву між рівнем розвитку держав-членів АСЕАН. Опосередковано вона мала протидіяти встановленню в цьому субрегіоні домінування Китаю, який реалізовував проект «Великий Меконг». Ефективно розвивалася співпраця між США і СРВ у сфері освіти. США приділяли більше уваги проблемам, які залишились у спадок від війни. В березні 2009 р. Конгрес США виділив додаткові 3 млн. дол. на очищення від діоксину території аеропорту Дананг і пов'язану з цим медичну допомогу навколишнім громадам (Martin, M. 2009, p. 2). Першу фазу очищення аеропорту Дананг було успішно закінчено 2017 р.²

Держсекретарем другої адміністрації Б. Обами (січень 2013 — січень 2017 рр.) став Джон Керрі, ветеран В'єтнамської війни, колишній голова сенатського комітету з міжнародних справ, один з найбільших прибічників нормалізації та розвитку відносин з В'єтнамом.

У кінці липня 2013 р. під час візиту до США президента В'єтнаму Чіон Тан Шанга було оголошено про формування «всебічного партнерства» між США і В'єтнамом, що означало піднесення двосторонніх відносин на новий рівень і створення нових механізмів співробітництва в різних сферах. У Спільній заяві президентів Чіон Тан Шанга і Б. Обами найважливішими визначалися три сфери співпраці: права людини, морська безпека і тісніші зв'язки між військовими. США вітали рішення В'єтнаму брати участь у миротворчих операціях ООН і обіцяли підтримати ці зусилля через Ініціативу глобальних мирних операцій (GPOI). За домовленостями, передбачалося розширити співробітництво між військовими в таких сферах як пошук і порятунок, допомога під час аварій і стихійних лих, миротворчі операції, військова освіта і тренування, включаючи тренування берегової охорони. Зазначалася важливість співпраці у застосуванні принципів морського права³.

У жовтні 2013 р. США підписали угоду з В'єтнамом про допомогу в розвитку берегової охорони. В грудні цього року під час візиту до Ханоя держсе-

¹ U.S. Relations with Vietnam. Bilateral Relations Fact Sheet. 2020, January 21 // U. S. Department of State. Bureau of East Asian and Pacific Affairs. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-vietnam/>

² U.S. Relations with Vietnam. Bilateral Relations Fact Sheet. 2020, January 21 // U. S. Department of State. Bureau of East Asian and Pacific Affairs. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-vietnam/>

³ President Truong Tan Sang Visits United States in July 2013. 2013, 26 July // Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States. URL: <http://vietnamembassy-usa.org/news/2013/07/president-truong-tan-sang-visits-united-states-july-2013>

кретар Дж. Керрі оголосив про надання, згідно з досягнутими домовленостями, пакету допомоги В'єтнаму на суму 18 млн. дол. на зміцнення його морської безпеки, покращення здатності проводити прибережне патрулювання, пошук і порятунок, діяти під час катастроф¹. Він включав нові патрульні судна для берегової охорони В'єтнаму, по шість щорічно кілька років, а також побудову тренувального об'єкту в північному місті Хайфон. Окремо від цього пакету, в'єтнамська берегова охорона мала отримати кілька катерів США, які вже були у використанні, у найближчий час (Murray, H. 2014, p. 13–14).

Незважаючи на суттєве розширення формату співробітництва і підняття його до рівня «всебічного партнерства», рішення з двох важливих для США і СРВ питань не було прийнято. Для США це був доступ військових кораблів у порт Камран, для В'єтнаму — зняття ембарго на продаж зброї й летального устаткування, котре США використовували як метод тиску на керівництво СРВ, щоб примусити його покращити ситуацію з правами людини. Для В'єтнаму це означало передусім втручання США в його внутрішні справи. Тому представники СРВ неодноразово порушували під час переговорів питання про зняття ембарго.

В доповіді американських аналітиків 2014 р. зазначалося, що основним завданням розвитку американсько-в'єтнамських відносин залишається формування взаємної довіри. Прогнозувалося, що спільний розвиток берегової охорони залишиться найвищим рівнем оборонної співпраці між США і В'єтнамом на середньострокову перспективу (Murray, H. 2014, p. 13).

Проте в травні 2014 р. відбувся інцидент біля Парасельських островів у Південнокитайському морі, який призвів до подальших зрушень у цій сфері. На початку травня Китайська національна офшорна нафтова корпорація (CNOOC) розмістила мобільну бурову установку HYSY-981 і розпочала видобувати нафту на території, яка, згідно з Конвенцією ООН про закон на морях, була ексклюзивною економічною зоною СРВ. Ханой закликав Китай прибрати обладнання й припинити буріння, виступив з численними протестами, виніс це питання на обговорення АСЕАН і погрожував звернутися до міжнародного суду. Коли до місця буріння прибули в'єтнамські патрульні човни, китайські патрулі застосували проти них водяні гармати.

Під час цієї кризи міністр закордонних справ В'єтнаму Фам Бінь Мінь у телефонній розмові з держсекретарем Дж. Керрі просив у США підтримки. У жовтні 2014 р. під час його візиту до Вашингтона американський уряд оголосив про часткову ліквідацію ембарго на продаж В'єтнаму спорядження, необхідного для захисту безпеки на морях². За оцінкою Фам Бінь Міня, ці

¹ Fact Sheet: US — Vietnam Comprehensive Partnership, 2013, December 16 // U. S. Embassy & Consulate in Vietnam URL: <https://vn.usembassy.gov/2013/12/16/factsheet-us-vietnam-comprehensive-partnership/>

² Daily Press Briefing by Jen Psaki, Spokesperson. 2014, October 2 // U. S. Department of State. URL: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/dpb/2014/10/232495.htm>

заходи мали призвести до встановлення політичної довіри між США і СРВ, бо збереження ембарго означало, що відносини між державами не були нормальними.

В червні 2015 р. міністри оборони США та В'єтнаму підписали Заяву про Спільне бачення оборонної співпраці. Її зміст узгоджувався зі змістом Меморандуму 2011 р. і водночас розширював співробітництво в Південнокитайському морі, включаючи підвищення інформованості про морські простори і більший доступ військових кораблів США до в'єтнамських портів (Shoji, T. 2018, p. 11).

Важливе символічне значення мав перший за всю історію офіційний візит до США політичного лідера В'єтнаму, Генерального секретаря Комуністичної партії Нгуен Фу Чонга в липні 2015 р. Під час офіційних переговорів з Б. Обамою він підтвердив прагнення В'єтнаму розвивати співпрацю зі США в Південнокитайському морі. Лідери двох держав говорили про обов'язок країн регіону забезпечити свободу навігації цим морем, про підтримку мирного вирішення територіальних диспутів відповідно до міжнародного закону і не сприйняття використання сили чи односторонньої зміни статус-кво. За результатами саміту була оприлюднена Спільна заява¹.

У жовтні 2015 р. США провели першу Операцію зі свободи навігації в Південнокитайському морі. Усього за президентства Б. Обама відбулося чотири такі операції — 27 жовтня 2015 р., 29 січня, 10 травня і 21 жовтня 2016 р. (докладніше див.: Freund, E. 2017).

США розвивали співробітництво з В'єтнамом також у рамках партнерства з АСЕАН. Так, у лютому 2016 р. відбувся спеціальний саміт президента США і глав держав урядів країн-членів АСЕАН, включаючи В'єтнам, у Сан-нілендз (Каліфорнія). Спільна заява, видана за його результатами, включала їхні зобов'язання підтримувати мир, безпеку і стабільність у регіоні, гарантувати морську безпеку, включаючи право на свободу навігації й польотів, та безперешкодну морську торгівлю згідно з Конвенцією ООН про морське право 1982 р., а також положення про немілітаризацію і самостримування². Це було особливо важливим для В'єтнаму, беручи до уваги, що заяви АСЕАН уникали таких формулювань.

У квітні 2016 р. департамент оборони США розпочав реалізацію програми «Ініціатива з морської безпеки» (MSI), спрямованої на покращення розвідки, спостереження, переміщення і можливостей Малайзії, Філіппін і В'єтнаму — трьох держав АСЕАН, які мали територіальні диспути

¹ General Secretary Nguyen Phu Trong Visits United States in July 2015. 2015, July 7 // Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States. URL: <http://vietnamembassy-usa.org/news/2015/07/general-secretary-nguyen-phu-trong-visits-united-states-july-2015>

² Joint Statement of the ASEAN-U.S. Special Leaders' Summit: Sunnylands Declaration, February 17, 2016 // The ASEAN Secretariat. URL: <https://asean.org/joint-statement-of-the-asean-u-s-special-leaders-summit-sunnylands-declaration/>

в Південнокитайському морі. За цією програмою США виділили 2 млн. дол. на модернізацію в'єтнамських патрульних літаків і суден, тренування, створення систем контролю й комунікацій, а також командування у сфері пошуку та порятунку (Parameswaran, P. 2016).

У травні 2016 р. відбувся візит президента Обами до Ханоя і Хошиміна, під час якого він оголосив про повне зняття ембарго на продаж товарів військового призначення для В'єтнаму, щоб той мав можливість «захищати себе». Він відзначив прагнення США поглибити співпрацю в сфері оборони й заповнив про відсутність намірів США втручатись у внутрішні справи В'єтнаму¹.

Закупівлі у США (дрони, радарні системи, патрульні катери, літаки Р-3 Оріон тощо) мали сприяти модернізації військових можливостей В'єтнаму й диверсифікації джерел його військових закупівель. Аналітики прогнозували поступовість зрушень у цьому напрямку через високу ціну, потребу навчити персонал і врегулювати відносини з Росією, яка була основним постачальником зброї та військового спорядження до В'єтнаму (Shoji, T. 2018, p. 12). Зняття ембарго мало передусім політичне значення, бо свідчило про підвищення рівня довіри між державами.

Важливе значення для В'єтнаму мала постанова Постійного міжнародного арбітражного суду в Гаазі у липні 2016 р, винесена за позовом Філіппін проти дій КНР у Південнокитайському морі. Згідно з нею, штучні острови, які побудував Китай, не мали легального статусу й до них не могло бути застосовано положення про 12 морських миль ексклюзивної економічної зони, тож територія, на яку претендував Китай у цьому морі, суттєво зменшувалася. Це рішення надавало В'єтнаму юридичні підстави захищати свої морські права й відповідало позиції США в цьому питанні. В'єтнам був однією з семи регіональних держав, включаючи Філіппіни, США, Канаду, Японію, Австралію та Нову Зеландію, які вітали цю постанову і закликали до її виконання. Інші регіональні держави зайняли обережнішу позицію (Thu, H. L. 2017).

Після того як у березні 2016 р. В'єтнам відкрив третій міжнародний порт у бухті Камран, 2 жовтня до нього вперше з часу В'єтнамської війни ввійшли два військові судна США («Френк Кейбл» і «Джон Маккейн») (Boudreau, J. 2016).

Паралельно з розвитком співробітництва зі США, В'єтнам зміцнював відносини у сфері безпеки з іншими регіональними державами, включаючи Японію, Індію й Австралію. Після кризи у в'єтнамсько-китайських відносинах 2014 р. ці зв'язки зміцнилися. Така тенденція була сприятлива для

¹ Remarks by President Obama and President Quang of Vietnam in Joint Press Conference. 2016, May 23 // The White House. President Barack Obama. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/23/remarks-president-obama-and-president-quang-vietnam-joint-press>

поглиблення американсько-в'єтнамської співпраці та перспектив приєднання В'єтнаму до неформального регіонального партнерства — Четверний діалог з безпеки (Quard) між США, Японією, Австралією й Індією.

Попри суттєвий прогрес у розвитку співробітництва між США і В'єтнамом у сферах безпеки і оборони, його рівень залишався обмеженим. Це зумовлювалося передусім важливістю для СРВ відносин з Китаєм і потребою зрівноважувати відносини з Вашингтоном і Пекіном, а також прагненням Ханоя уникнути залежності від США.

Таким чином, результати дослідження підтвердили нашу гіпотезу. За президентства Дж. У. Буша і Б. Обама відбувалася поступова і поступальна реалізація завдань розвитку двосторонньої співпраці з В'єтнамом у сфері безпеки, накреслених адміністрацією Б. Клінтона. Для США найважливішим завданням було забезпечити доступ свого МВФ до портів В'єтнаму, передусім до бухти Камран, що було важливою складовою безпекової інфраструктури США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. В'єтнам був найбільше заінтересований у модернізації збройних сил, передусім військово-морських сил, і розвитку їх здатності захищати державні інтереси в Південнокитайському морі, де США та В'єтнам поділяли спільні інтереси в збереженні рівноваги сил та недопущенні домінування Китаю. Важливими напрямками співробітництва США й СРВ були також протидія тероризму, наркотрафіку та іншим транснаціональним злочинам, розвиток здатності шукати, рятувати й реагувати на різні надзвичайні ситуації. Ініціативи співпраці у сфері безпеки належали США, в той час як керівництво В'єтнаму ставилося до них насторожено і спочатку намагалося обмежити його певними сферами, що зумовлювалося передусім недовірою до цілей США і важливістю відносин з КНР. Така позиція поступово змінювалася під впливом загострення ситуації в Південнокитайському морі.

Можна виділити три етапи розвитку американсько-в'єтнамської співпраці у сфері безпеки: 1) від нормалізації відносин 1995 р. до візиту міністра оборони СРВ до США 2003 р., коли відбувалося узгодження сфер і напрямків взаємодії між військовими двох держав; 2) 2003–2014 рр., коли, внаслідок зміни ставлення керівництва СРВ до ініціатив США, відбулося поступове розширення сфер співробітництва, включаючи портові візити кораблів ВМФ США до СРВ (з 2003 р.), започаткування двох стратегічних діалогів (2008 і 2010 рр.), підписання Меморандуму про розуміння стосовно розвитку двосторонньої співпраці у сфері оборони (2011 р.), підняття двосторонніх відносин до рівня «всесічного партнерства» і угода про розвиток берегової охорони (2013 р.); 3) від кризи у в'єтнамсько-китайських відносинах у травні 2014 р. до завершення президентства Б. Обами у січні 2017 р., що зумовлюється хронологічними межами цього дослідження. У той час двостороннє співробітництво піднялося на новий рівень,

що, між іншим, засвідчили Заява про Спільне бачення оборонної співпраці 2015 р., візит Генерального секретаря КПВ до США 2015 р., зняття американського ембарго на продаж зброї В'єтнаму й перші візити військових кораблів США в бухту Камран 2016 р.

Такий розвиток подій був би неможливим без ефективного розвитку двосторонніх відносин у інших сферах, передусім торговельно-економічній, допомоги США в ліквідації негативних наслідків війни, а також без розвитку довіри внаслідок численних двосторонніх візитів між представниками влади і військовими, включаючи візити найвищого рівня.

Співробітництво з СРВ у сфері безпеки посідало однаково високе місце у стратегії й політиці республіканської адміністрації Дж. У. Буша та демократичної адміністрації Б. Обама, що було зумовлено, передусім, стрімким зростанням регіонального впливу Китаю і його наступальнішою позицією в Південнокитайському морі. Хоч результати цієї політики були обмежені, прогрес двосторонньої співпраці в сфері безпеки був очевидним: порівняно з 2001 р., 2017 р. можливості взаємодії двох держав суттєво розширились, а довіра між ними суттєво зростає.

Перспективи подальшого дослідження цієї проблематики включають висвітлення розвитку співробітництва В'єтнаму і США у сфері безпеки за президентства Д. Трампа, а також порівняння тенденцій, динаміки і напрямів співпраці В'єтнаму з США й іншими державами — Росією, Китаєм, Японією, Австралією, Індією.

Городня, Н. 2014. *Східна Азія у зовнішній політиці США*. Київ.

Городня, Н. & Підберезних, І. 2020. Нормалізація і розвиток американсько-в'єтнамських відносин у 1990-ті рр. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. Вип. 1.

Мусяйчук, В. 2015. Відносини з КНР у в'єтнамському політичному дискурсі. *Кітаєзнавчі дослідження*. Т. 1. С. 77–86.

Мусяйчук, В. 2013. Концепт стратегічного партнерства у зовнішній політиці В'єтнаму. *Східний вектор стратегічного партнерства України в умовах глобального світу*. Київ: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. С. 67–69.

Підберезних, І. 2012. Розвиток відносин між США і В'єтнамом: сучасний стан, напрямки, перспективи. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Вип. XXXIV. С. 242–247.

Boudreau, J. & Blake, Ch. 2016. US Warships Make First Visit to Vietnam Base in Decades. 2016, October 4 [Online]. *Bloomberg*. Available at: <https://cutt.ly/gUeUW2U>

Burghardt, R. 2006. Old Enemies Become Friends: U.S. and Vietnam. [Online]. *Brookings*. Available at: <https://cutt.ly/aUeURq0>

Clinton, H. 2010, July 23. Remarks at Press Availability. Hanoi, Vietnam. [Online]. *U. S. Department of State*. Available at: <https://cutt.ly/UUeUTzj>

Freund, E. 2017. Freedom of Navigation in the South China Sea: A Practical Guide [Online]. *Harvard Kennedy School. Belfer Center for Science and International Affairs*. Available at: <https://cutt.ly/GUeUUcb>

Heydarian, R. 2019. Vietnam's Legal Warfare against China: Prospects and Challenges. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/9UeUIYV>

Kurlantzick, J. 2018. Making U.S. — Vietnam Ties a Model for a Free and Open Indo-Pacific. [Online]. *Council on Foreign Relations*. Available at: <https://cutt.ly/xUeUOEd>

Lauder, M. 2010, July 23. Offering to Aid Talks, U.S. Challenges China on Disputed Islands. [Online]. *The New York Times*. Available at: <https://cutt.ly/kUeUPew>

Lohman, W. & Stern, L. & Jordan W. 2012. U.S. — Vietnam Defense Relations: Investing in Strategic Alignment. [Online]. *Heritage Foundation*. Available at: <https://cutt.ly/AUeUPXK>

Manyin, M. 2012. *U.S. — Vietnam Relations in 2011: Current Issues and Implications for U. S. Policy*. [Online]. Congressional Research Service. Available at: <https://cutt.ly/yUeUACg>

Martin, M. 2012. *Vietnamese Victims of Agent Orange and U.S.-Vietnam Relations* [Online]. Congressional Research Service. Available at: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34761.pdf>

Murray, H. & Nguyen, Ph. & Poling, G. 2014. *A New Era in U.S.-Vietnam Relations. Deepening Ties Two Decades after Normalization*. [Online]. New York: Rowman & Littlefield. Available at: <https://cutt.ly/ZUeUmuj>

National Military Strategy of the United States. 1995. Washington D. C.: G.P.O.

Parameswaran, P. 2016. US Kicks off new Maritime security initiative for Southeast Asia. [Online]. *The Diplomat*. Available at: <https://cutt.ly/ZUeUmII>

Phuong, N. T. 2019. Vietnam's 2019 Defence White Paper: Preparing for a Fragile Future. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/4UeUQUL>

Rice, C. 2000. Campaign 2000: Promoting the National Interest. *Foreign Affairs*. January/February. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/IUeULs8>

Shoji, T. 2018. Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook [Online]. *NIDS Journal of Defense and Security*. Available at: <https://cutt.ly/4UeUZIX>

Smith, J. M., ed. 2018. *Asia's Quest for Balance. China's Rise and Balancing in the Indo-Pacific*. Lanham, Mariland: The Rowman & Littlefield Publishing Group.

Thayer, C. & Starr, C. 2005. The Prospects for Strategic Dialogue. *Dialogue on U.S.-Vietnam Relations. Ten Years After Normalization*. Vol. 3. San Francisco: the Asia Foundation. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/hUeUCYV>

Thu, H. L. 2017. US-Vietnam Relations Under President Trump. [Online]. *Lowy Institute*. Available at: <https://cutt.ly/xUeUVic>

Trang, Ph. N. M. 2019. ASEAN and the South China Sea: Vietnam's Role as Chair. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/pUeUVNS>

Vuving, A. 2017. What Vietnam Can Offer America. [Online]. *The National Interest*. Available at: <https://cutt.ly/jUeUBNY>

Gorodnya, N. 2014. *Shidna Asia u Zovnishniy Politytsi SSHa (1989–2013)*. [East Asia in the U. S.' Foreign Policy]. Kyiv [in Ukrainian].

Gorodnya, N. & Pidbereznyh, I. 2020. Normalizatsia i rozvytok amerykans'ko-vietnams'kyh vidnosyn u 1990-ti rr. [Normalization and Development of the United States-Vietnam's Relations in 1990s]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. Vyp. 1. [in Ukrainian].

Musiychuk, V. 2015. Vidnosyny z KNR u vietnams'komu politychnomy dyskursi [Relations with CPR in Vietnamese Political Discourse]. *Kytajeznavchy doslidzennia*. T. 1. S. 77–86. [in Ukrainian].

Musiychuk, V. 2013. Kontsept strategichnogo partnerstva u zovnishniy politytsi Vjetnamu [Strategic Partnership Concept in Vietnam's Foreign Policy]. *Skhidnyi vector strategichnogo partnerstva Ukrainy v umovah global'nogo svity*. Kyiv: Instytut shodoznavstva im. A. Yu Krymskogo NAN Ukrainy. S. 67–69. [in Ukrainian].

Pidbereznyh, I. 2012. Rozvytok Vidnosyn miz SSHa i Vietnamom: Suchasnyi Stan, Napriamky, Perspectyvy. [Development of Relations Between the US and Vietnam: Current Status, Trends and Prospects]. *Naukovi pratsi istorychnogo facul'tetu Zaporizkogo Nacionalnogo Universytetu*. Vyp. XXXIV. S. 242–247. [in Ukrainian].

Boudreau, J. & Blake, Ch. 2016. US Warships Make First Visit to Vietnam Base in Decades. 2016, October 4 [Online]. *Bloomberg*. Available at: <https://cutt.ly/gUeUW2U>

Burghardt, R. 2006. Old Enemies Become Friends: U.S. and Vietnam. [Online]. *Brookings*. Available at: <https://cutt.ly/aUeURq0>

Clinton, H. 2010, July 23. Remarks at Press Availability. Hanoi, Vietnam. [Online]. *U. S. Department of State*. Available at: <https://cutt.ly/UUeUTzg>

Freund, E. 2017. Freedom of Navigation in the South China Sea: A Practical Guide [Online]. *Harvard Kennedy School. Belfer Center for Science and International Affairs*. Available at: <https://cutt.ly/GUeUUb>

Heydarian, R. 2019. Vietnam's Legal Warfare against China: Prospects and Challenges. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/9UeUIYV>

Kurlantzick, J. 2018. Making U.S. — Vietnam Ties a Model for a Free and Open Indo-Pacific. [Online]. *Council on Foreign Relations*. Available at: <https://cutt.ly/xUeUOEd>

Lauder, M. 2010, July 23. Offering to Aid Talks, U.S. Challenges China on Disputed Islands. [Online]. *The New York Times*. Available at: <https://cutt.ly/kUeUPew>

Lohman, W. & Stern, L. & Jordan, W. 2012. U.S. — Vietnam Defense Relations: Investing in Strategic Alignment. [Online]. *Heritage Foundation*. Available at: <https://cutt.ly/AUeUPXK>

Manyin, M. 2012. *U.S. — Vietnam Relations in 2011: Current Issues and Implications for U. S. Policy*. [Online]. Congressional Research Service. Available at: <https://cutt.ly/yUeUACg>

Martin, M. 2012. *Vietnamese Victims of Agent Orange and U.S.-Vietnam Relations* [Online]. Congressional Research Service. Available at: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34761.pdf>

Murray, H. & Nguyen, Ph. & Poling, G. 2014. *A New Era in U.S.-Vietnam Relations. Deepening Ties Two Decades after Normalization*. [Online]. New York: Rowman & Littlefield. Available at: <https://cutt.ly/ZUeUmuj>

National Military Strategy of the United States. 1995. Washington D. C.: G.P.O.

Parameswaran, P. 2016. US Kicks off new Maritime security initiative for Southeast Asia. [Online]. *The Diplomat*. Available at: <https://cutt.ly/ZUeUm1I>

Phuong, N. T. 2019. Vietnam's 2019 Defence White Paper: Preparing for a Fragile Future. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/4UeUQUL>

Rice, C. 2000. Campaign 2000: Promoting the National Interest. *Foreign Affairs*. January/February. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/IUeULs8>

Shoji, T. 2018. Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook [Online]. *NIDS Journal of Defense and Security*. Available at: <https://cutt.ly/4UeUZIx>

Smith, J. M., ed. 2018. *Asia's Quest for Balance. China's Rise and Balancing in the Indo-Pacific*. Lanham, Mariland: The Rowman & Littlefield Publishing Group.

Thayer, C. & Starr, C. 2005. The Prospects for Strategic Dialogue. *Dialogue on U.S.-Vietnam Relations. Ten Years After Normalization*. Vol. 3. San Francisco: the Asia Foundation. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/hUeUCYV>

Thu, H. L. 2017. US-Vietnam Relations Under President Trump. [Online]. *Lowy Institute*. Available at: <https://cutt.ly/xUeUVic>

Trang, Ph. N. M. 2019. ASEAN and the South China Sea: Vietnam's Role as Chair. [Online]. *Center for Strategic and International Studies. Asia Maritime Transparency Initiative*. Available at: <https://cutt.ly/pUeUVNS>

Vuving, A. 2017. What Vietnam Can Offer America. [Online]. *The National Interest*. Available at: <https://cutt.ly/jUeUBNY>

УДК [94(581)+(47+57)]:355-057.44«1989/1991»

DOI: 10.20535/2307-5244.53.2021.248568

О. Л. Ковальков

ORCID: 0000-0003-2344-3050

*Центральноукраїнський державний педагогічний
університет ім. В. Винниченка*

O. Koval'kov

V. Vynnychenko Central Ukraine State Pedagogical University

ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА РЕСПУБЛІКИ АФГАНІСТАН З БОКУ СРСР У 1989–1991 РР.

*Military and Technical Support of the Republic of Afghanistan
by the USSR in 1989–1991*

Після виведення своїх військ з Афганістану СРСР підтримував режим НДПА в афганській кризі. На противагу усталеній у радянській та російській історіографії думці ми вважаємо, що Радянський Союз надалі лишався стороною конфлікту. Головними складовими політики СРСР щодо Афганістану в нових умовах були інститут військових радників, який було збережено, та широкомасштабні поставки зброї й військової техніки. Це призвело до ескалації афганської кризи, а також подальшого виснаження економіки СРСР в останні роки його існування.

Ключові слова: Республіка Афганістан, громадянська війна, СРСР, військово-технічна підтримка, військовий радник.

After withdrawal of the Soviet troops from Afghanistan, the civil war in this country continued. According to the Soviet and Russian historiography, the Soviet Union kept away from the Afghan crisis after February 15, 1989. For this reason, the USSR's policy on Afghanistan in 1989–1991 was not covered in academic literature. Only some of its aspects have been studied by Ukrainian schol-